

EESTI HÕIIM

S I S U:

Hõimupäevade pidamisele!

Välis-Eesti töö loob Suur-Eestit.

J. Mägiste: Eesti Ingeri küsimus Eestist vaadatuna.

E. Päss: Kaarle Krohn †.

H. J. R: Liivi Haridusseltsi 10. a. juubelil.

V. Ernits: Tervitus V hõimupäevadeks.

Soome-Ugri kultuurkongressi peatoimkondade nõupidamisel vastu-
võetud otsused.
Kroonika.

EESTI HÕIM

ASUTIS FENNO-UGRIA HÄALEKANDJA.

Vastutav toimetaja: *prof. dr. phil. J. Mägiste*, tegevtoimetaja *mag. phil. G. Ränk*. Väljaandja: Asutis Fenno-Ugria.

EESTI HÕIM on meie ainuke hõimupoliitiline ajakiri. Ta ülesandeks on meie lähemate ja kaugemate sugurahvaste ähendamise mõtte elevel hoidmine ja edasiarendamine. Sellel suure ülesande teostamiseks EESTI HÕIM toob kirjutisi ja lühemaid teateid hõimurahvastest, eriti nende rahvuspoliitilistest püüetest. Samuti pühendatakse tähelepanu meie endi rahvuskultuurilistele küsimustele.

EESTI HÕIMUS on senini avaldanud kirjutisi meie endi ja hõimumaade kultuuri tegelasi, kes on edaspidigi valmis oma kirjutistega rikastama ajakirja sisu. Neist on mainitavad: *mag. J. Aul*, *prof. S. Csekey*, *prof. M. J. Eisen*, *mag. V. Ernits*, *dr. E. Enäjärvi-Haavio*, *dr. M. Haavio*, *mag. Vilho Helanen*, *kirjanik J. Jaik*, *õpet. H. Jänes*, *pr. H. Jürgenstein-Rosenberg*, *mag. M. Kövesi*, *dr. O. Loorits*, *prof. J. Mägiste*, *dir. G. Ollik*, *kunstnik M. Pukits*, *mag. E. Päss*, *mag. A. Reismann*, *P. A. Speek*, *kirjanik K. E. Sööt*, *kirjanik E. Vilde*, *P. Voolaine*, j. t.

EESTI HÕIM ilmub 4 korda aastas. Tellimishind aastas 1 kr., üksiknumbrid á 25 senti. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja Asutis Fenno-Ugria Tallinnas, Lai 1.

Toimetuse ja talituse aadress on
TARTU, VESKI TN. 5, TELEFON NR. 3 (kella 9—3).

EESTI HÕIM

ASUTIS FENNO-UGRIA HÄÄLEKANDJA.

Vastutav toimetaja: J. MÄGISTE. Tegev toimetaja: G. RÄNK.

Nr. 3.

Viinakuu 1933.

VI aastakäik.

Hõimupäevade pidamisele!

Toetudes Soome-Ugri Kultuurkongressi otsusele, pühitseme käesoleval aastal 21., 22. oktoobril Eestis kõikide meie hõimudele ühist ja üldist hõimupäeva. Seekord juba viiendat korda.

Hõimupäev on kaugete sugulaste kokkusaamise päev. Aastatuhandete saatuse keerised on soome-ugri rahvad paisanud kaugele üksteisest. Mõned neist on juba ajaloo näitelavalt kadunud, mõned sammumas kadumise teed. Kaugete sugulastena on üksteisele lähemale jäänud veel soomesugu rahvad Soome lahe kaldal. Seob meid ühine kauge kodu, ühine saatus, ühine ajalugu, millest ühise punase niidina läbi jookseb võitlus oma tõe ja õiguse, oma vabaduse ja olemasolu eest. Meile siin Soome lahe kaldal on see võitlus olnud eriti äge ja kestnud aastasadu kahel frondil: põhjamaise karmi loodusega ja saagihimuliste naabritega. Paljud meie lähemad hõimlased — vadjalased, vepslased ja teised on selles võitluses pidanud rõhujaille alistuma ja saatus on nad määranud kadumisele.

Meile aga, keda meie esiisade sitkus, visadus ja töökus on toonud iseseisvusele ja vabadusele, on hõimupäevad tõelised peopäevad, mil endale tahame selgitada laialipillatute, kuid püsima jäänute ühtekuuluvuse tähtsust, meie hõimuliikumise tõsist olemust ja sisu.

Eriti näib saatus olevat määranud Eestile ja Soomele käia käsikäes. Meie ärkamisaegsed tegelased leidsid oma tollaegist saksastamist ja venestamist vastustavale rahvuslikule tööle suurt tuge läbikäimisest Soomega. Soomlasilt laenasime hümni, soomlasilt saime esimest abi verises vabadusvõitluses ja esimesena riikliku tunnustuse ning majanduslikku tuge. Kõik need asjaolud kohustavad meid käesoleval ajal ja tulevikuski pidama lähedama vennasrahvaga tihedat kontakti. Selleks peavad teed tasandama hõimupäevad, millelised peavad aitama süvendada teineteisest arusaamist, teineteise hindamist ja teineteise tundmist keeles, kirjanduses, kunstis, majanduslikes ja ühiskondlikes küsimusis. Hõimupäevad peavad

meid kohustama koostööle kõigis edaspidises võitlusis olemasolu eest!

Hõimupäevad olgu meie tõelisteks hõimude päevadeks. Tahame toetada sel päeval väikest liivi hõimu tema hilises teadlikus ärkamisvõitluses. Tahame läheneda ungari madalikkude ja tasandikkude kangelasliku ja kuulsa ajalooga hõimurahvale. Mõtleme Ingerile, mõtleme Karjala hõimude saatusele, oleme teadlikud Ida-Venemaa hõimude raskusis. Ehitame aluspinda laiemale hõimuaatele, koondame lähemaid hõimusõpru ja asume lähemate ja jõukohaste hõimuülesannete teostamisele. Nii jätkame ühishoone ehitamist, mida eelnevad aastasajad ja aastatuhanded tundmatuseni maha olid kiskunud.

Hõimupäevad pole riiklikud paraadipäevad, vaid pigemini rahvusliku eneseotsimise tunnid, sisemise suure kandejõuga, sisemise tundetooniga. Eriti lähedane on see päev asutistele ja organisatsioonidele, kus sirgub meie noorus, valmivad ja küpsevad meie tuleviku jõud. Kutsume kõiki koole, õppeasutisi, õpetajaid, õpilasi, organisatsioone, rahvuslikke ühinguid ja asutisi, kaitseväge, kaitseliitu, kirikuid ja kirikutegelasi hõimupäevade korraldamisele.

Hõimupäevadel tuleb kaaluda hõimutöö ülesandeid kohalikkude võimaluste piirides: keeleõpinguid, kirjanduse ja m. kunstitoodete tundmist, külastamise ja praktiseerimise võimalusi naabermais. Päeva kavva sobivad selgitavad loengud, võrdlevad ettekanded, valguspiltide-õhtud, ühised hõimumaade laulud, soome näidendite ettekandmine, soome-ungari rahvatantsud, hõimu-jumalateenistused, hõimumaade muusikapalad, näitused ja väljapanekud. Korraldajaid palume tellida „Eesti Hõimu“ hõimupäeva numbreid à 25 snt. (Tartu, Veski t. 5, „E. H.“ talitus), „Hõimumärke“ à 5 snt. (Fenno-Ugria, Lai t. 1, Tallinna) ja „Laule Hõimupäevaks“, à 25 snt. Nõmme Rahvaülikool.

Kujunegu tänavune hõimupäev eriti intensiivseks ja hoogsaks hõimupühaks, raskete olude kiuste. Meie hõimude iseloom on visa ja sitke. Järgnegu hõimupäevale hõimuaasta, mil eriti lähemalt tahame tutvuda soome keele, soome kirjanduse, soome kunsti, soome käsitöö, kehakultuuri, ühiskondlike ja majanduslike saavutistega.

Täitugu hõimupäevade ülesanne sajabrotsendilisel!

Fenno-Ugria.

Välis-Eesti töö loob Suur-Eestit.

Me ei tohi hetkekski unustada, kui meie räägime Eestist ja tema rahvast, et ligi veerand sellest rahvast asub väljaspool kodumaa piire. Ei möödu päeva, kus kõigis neljas ilmakaares asuvad eestlased teadlikult või alateadlikult ei mõtleks oma sünnipaigale ja noorpõlv — vanemate sünnimaale.

Ei tohi vähendada seda soojustunnet kodumaa vastu ei võõras keel ega meel.

Ikka ja jälle vallutatakse mõttega pikki vahemaid ja viibitakse vähemalt hingeliselt Eestis, kui samm sinna ei ulatu!

Kord aastas, oktoobris, mõtleme teineteisele pidulikumalt kui igapäevases elus see võimalik.

Tänavu teistega koos tuletame jälle kord meelde, mis teevad meie suguvennad, kes kaugel kodumaast, ja need mõtlevad omakord kodumaale.

Suguvennad, — soomlased, eestlased ja ungarlased tulevad kokku, et austada päeva, mis ühendab meid, soome-ugrilasi.

Sel päeval tunneme, et oleme suured, et meie ei arvesta ainult väikese Kodu-Eestiga, vaid Suur-Eestiga, mille piireks maailm!

Välis-Eesti Ühing on see, kes püüab järjest ühendada need nägematud niidid, mis ühendavad Kodu-Eestit Välis-Eestiga, moodustades nendest kahest Suur-Eesti, mis tugendab meie iseteadvust, riiklust ja edu.

Välis-Eesti Ühing.

Eesti Ingeri küsimus Eestist vaadatuna.

Eesti Ingeri küsimus on hõimutöös viimaseil aastail kujunend „haigeks kohaks“. Soome poolt on viimase kümne aasta jooksul sel hõimualal tehtud viljakat rahvuskultuurilist tööd. Julgeksin väita, et ka Eesti poolt meie iseseisvusaaja kestul sääal on tehtud rohkesti kultuurtööd, nii vaimse kui majandusliku kultuuri alal (näit. hingemaasüsteemi kaotamisega jne.). Kuid päevast päeva rohkeneb ja ägeneb nende Soomest kuulduvate etteheidete arv, mis süüdistavad eestlasi mitte ainult ükskõiksuses ingerlaste soomekeelse kultuuri suhtes, vaid koguni ingerlaste ümberrahvustamispuudeis. Viiks pikale katsuda anda ülevaadet kõigest Soomes (eriti ajakirjades „Suomen Heimo“ ja „Ylioppilaslehti“) sel teemil kirjutetust. Pilt, mis sellest kokkuvõttes saaksime, oleks kõike muud kui hõimumeelsust Eesti õhutav. Jatkub vahest, kui vaatleme ligemalt ainult paari viimast, kvintessentslikku Ingeri-ainelist Soome kirjutist ja katsume Eesti seisukohalt neile vastata.

S. a. „Suomen Heimos“ nr. 4 (aprillikuu numbris) kirjutab Eesti Ingerist kohalik pastor H. K. E r v i ö artiklis „Eestin Inkeri ja heimoaate“. Ja alles mõne päeva eest Soome-Eesti üliõpilaspäeviks ilmud „Ylioppilaslehti“ 14-ndas nr-is (23. IX 33) on samale teemile pühendet suur osa kirjutisest „Heimotyö tervele pohjalle“ (= „Hõimutöö tervele alusele“), mille autoriks U. P. (? endine Soome üliõpilas-stipendiaat Tartus U. Peltoniemi). Silmitseme neis sõnavõttudes tehtud ettehteid, et siis nende puhul seisukohta võtta.

Hra Erviö iseloomustab õieti Eesti Ingeri asendit Soome ja Eesti vahelises hõimusuhtlemises: „Eesti Ingeri kohta on öeldud, et see on katsepõld, mis kord nätab, kui kindlad alused on sel hõimutööl, mida nii Soomes kui Eesti tehakse ühiste sihtide saavutamiseks. Neis sõnus on palju tõtt...“ Õige on ka, et Soome poolt Eesti Ingeris tehtav

kultuurtöö „toimudes teise riigi pinnal on iseloomult hell ja palju peenetundelisust nõudev...“ Naelapää pihta tabab samuti väide, et ka hõimuaate pooldajail Eestis pole mitte ainult õigustuseks, vaid ka kohustuseks kultuurtööst Ingeris osa võtta. Kuid kirjutise autor tuleb eestlaste püüete suhtes sel alal üpris pessimistlikule otsusele: „Paistab nii — soomlase silmil vaadatuna —, et eestlaste tegevus Ingeris, luba-tagu öelda otsekoheselt, ei ole kantud puhtast hõimuaatest, vaid sellesse on ühinend kõrvalsihte. Kuigi seda on olnud märgata kogu aeg, see on alles viimasel ajal, eriti pärast seda kui Ingeri kaotas oma rahvusliku juhi Leander Reijo, tulnud iseäranis selgesti nähtavale. Sellest saame nimetada paljugi näiteid. Mõeldagu vaid möödunud aastal toimund, palju tähelepanu äratand ajujahti Ingeri Seltsi vastu, milline selts oma väheseist jõududest hoolimata on teind palju rahvusliku iseteadvuse äratamiseks ja kindlustamiseks. Või neid katseid, mis on tehtud Kallivere soome kooli eestistamiseks. Nõnda on alles viimaseil päevil jälle selleks kogutud allkirju palvekirjale, mis, tõsi küll maskeerituna, sihhib just sellele. Ja mida peaks tõendama Ingeri eestistamist puudutav küsimusetöste, mis möödud sügisel, vähe aega pärast üliõpilaspäevi, kus ka Eesti Ingeri küsimused olid päevakorras, peeti Tartu Akadeemilises Hõimuklubis. — Aga ka muul viisil on eestlased viimasel ajal hakanud E. Ingeris töötama. Nii on nende poolt sinna asutet koguni kaks perenaisteseltsi ja karja-kontrollühisus, mis sellistena on kõige kiiduväärsemad algatused, kuid milledega ka näikse liituvat pääotstarbele endale võõraid taotlusi. Niisama on ajakirjanduses, eriti kohalikus, pühendet kasvavat tähelepanu Eesti Ingerile... Ja kuni riigikoguni on see huvi levind, mida tõestab ühes selle komisjonis hiljuti tehtud soome mõju Ingeris puudutav järelepärimine.“ Eestlaste püüuks Eesti Ingeris olevat „kokku sulatada see muu Eestiga. Kuid kas selline sulatustöö, rahva oma mina hävitamine ja selle asendamine teise, võõraga, hõimuaate teostamine...“ Eestlaste teotsemise põhjaks Ingeris autori arvates olevat „marurahvuslik mõtte-suund, mis ei saa lubada Soome poolt tehtavat kultuurtööd ja mis enda sisimas vahest varjab unistuse ka kogu Ingerit, soomelist Ingerit, käsitavast Suur-Eestist“. Lisaks veel kirjutaja viitab, et eestlased lasevad „rahus edasi venestuda õigeusulisil ingerlasil“ (milline etteheide peab kahjuks paika) ja seega „sattuda mõjualuseiks idapoolt tulevaile revolutsioonilisile mõjustusile“. Kokkuvõtteks saab eestlane kogu kirjutisest mulje, et selles hella asja (täheldatagu eriti viimast, piiripoliitika kohta käivat viibet!) käsitellakse mitte just suure „peenetundelisusega“.

Soome Eesti-sõbralik üliõpilasnoorsugu, kes (eesotsas Akad. Karjala Seltsiga) Eesti Ingeri küsimuse on teind oma aateliseks tööpõlluks, tunneb tõsist muret Eesti ingerlaste saatuse pärast. Seda on näha juba sellest, et k. a. üliõpilaspäevade tervitussõnadest („Ylioppilaslehti“ nr. 14) hõimutegude-nõude ühenduses mainitakse Eesti ingerlasi: „Teil Eestis on maanurk, kus elab ainult meie rahvast. Katsuge saada meist aru, kuna me tahame, et nad säilitaksid oma emakeele, mida nad

juba aastasadade jooksul Ida naabri ikke all on kaitsnud. Rootsisis ja Norramaal on meie rahvas peaaegu oma rahvusluse ära kaotanud. Aga teie olete vennad, teid meie usaldame.“ Ja samas „Ylioppilaslehe“ hõimunumbris siis esimesena järgneb ka ülalmainitud U. P. artikkel, mis puudutab Soome ja Eesti hõimusuhete proosakülge, eriti (lk. 251) Eesti Ingeri küsimust. Selgitetakse asjalikult, mis soome üliõpilasnoorsugu on teind eesti ingerlaste valgustustöö alal ja mis sellega taotellakse: „Kogu meie tegevuse sihiks on venestund või venestumas olevate isurite äratamine ja rahvuslikult ärksate soomlaste toetamine. Oma tööd me teeme selleks, et usume kord koitvat päeva mil ida hiiglariiki kokku langeb enda võimatusse ja siis tuleb ingerlasil tõtata vabastama ja elamise otsale aidata omi praegu vene orjuses elavaid sugulasi... Me teeme Eesti Ingeris tööd kogu Ingeri hääks... söandame väita, et Eesti idarajal, mille elanikud paljudes kohtades on venelased oma meelelt, keelelt ja sageli rahvuseltki, on harva nii truid ja usaldetavat rahvastikku kui Ingeri soomlased. Söandame väita, et kogu Eestis pole nii puhast ja kibedat vene-viha kui Kulla ja Kallivere soome külades. Soomluses nii siis pole mingit riiklikku hädaohtu, vastuoksa... Me sooviksime, et eestlased arusaamisega suhtuksid meie töösse enda rajamail, sest umbusklik suhtumine äratib kibedustunnet nii Ingeris kui Soomeski. Ingeri soomlased on väga hellad oma rahvustundes, seepärast vähimigi eesti rahvuslik päätetung sel soomlaste alal põhjustab aina rahutust ja rahulolematust... Meisse soomlasisse nakkab kergesti ingerlaste rahulolematust. Me ootame Eestilt, et see kohtleks sugulasarmastusega oma piirides asuvaid soomlasi, edendades nende rahvuslikke püüdeid ja ühtlasi tehes lõpu isurite häbistavale venestamisele... Tuleb ka arvestada, et sel juhul pole küsimuses ainult mõninga piiriküla rahva rahulolu ja tänulikkus, vaid ka naaber-rahva meeleolu... Ingeri on närv, mis vahendab soomlasi kõiige tundlikumad aistingud eestlasist.“ Viimase, Soome-Eesti suhteis Ingerit mõõduandvale kohale asetava võrdlusega lõpebki see kirjutis, mis otsekohe ei süüdistata eestlasi, kuid mille soovidest selgesti välja paistab, et eestlaste senine ingerlasisse suhtumine jätab soovida. Arvatavasti pidupäevadest tingitult tagasihoidlikumal autoril mõlgub meeles eestlaste poolt taoteldav ingerlaste „eestistamine“, millest kirjutab hra Erviö kui kohapäälsete olude arvatav tundja.

Nagu neist tsitaatidest näeme, on soome hõimunaabrid oma arva-
mustega Ingeri küsimuses õige avameelsed. Et pääle kõnesolevaid
süüdistusi (ingerlaste eestistamine) veel julgeda soome hõimutege-
lasisle „silmi vaadata“, selleks peaks meil eestlasil õnnestuma neid süüdis-
tusi endilt tõrjuda. Rõhutab ju past. Erviö mitmele korrale omas
kirjutises, et ingerlaste eestistamishädaohus on vastutav hõimuaade ja
hõimutegelased. Ak. Karjala Seltsi majanduslikul ja ilmsesti ka vaim-
sel toetusel ilmuv eesti ingerlaste häälekandja „Sanaseppä“ päälegi
väidab päris tõsise häälega, et ingeri kooli eestistamise pääjuhiks ole-
vat nende ridade kirjutaja. Nagu mulle kaks ingeri soomemeelset

isikut on tõendand, sellised andmed on „Sanaseppä“ toimetus saand Soome nooremailt hõimutegelasil. Süüdi on muidugi ka V. Ernits jt. Tartu hõimutegelased (kelle mitmekordseile Akad. Hõimuklubist haridusministeeriumile saadetud soovidele vastavalt muide just soomekeelne kool Ingeris on saandki alguse¹⁾). Ja Eesti ajakirjandus, „Päevaleht“ ja „Postimees“ marurahvuslikult „uluvat“ ingeri küsimuses, nagu kirjutatakse „Sanaseppä“s“. Niisugusel korral peaksid eesti hõimutegelaste sõnad ja teod küll olema ristakuti ja tuleks aina imestada, et soomlased Eesti suhtes veel mingit hõimuaadet tunnustavad.

Allakirjutanul oli tänava suvel võimalus jälle üle mitme aja Eesti Ingeris mõni päev liikuda (küll mitte ingerlaste „eestistamise“ ülesandeil, nagu mõni lugija võiks arvata) ja sääseid meeleolusid jälgida nii „eestistajate“ kui „eestistetavatega“ kõneldes. Võtame sääse keskse küsimuse, kooliprobleemi. Luteriusuliste soomlaste alal töötab mõnd aastat kaks soomekeelset kooli, 4-klassiline Kullakülas ja 6-kl. Kalliveres. Ainult vähesel määral tarvitatakse neis kooles (vähemalt Kalliveres) abikeelena õpetamisel eesti keelt, nimelt juhtumeil, kus võimatu on saada soomekeelset Eesti koolile vastavat õpperaamatut (näit. kodumaatundmine). Senine seisukord tohiks olla soome kultuuri seisukohalt rahuldav. Nüüd aga on vahele tulnud asjaolu, millest Soome poolt loetakse välja ingerlaste eestistamispiüüdu: tänavau on asunud allkirjade kogumisele eestikeelsete paralleelklasside loomiseks Kallivere kooli juurde. Ei Tartu ega Tallinna hõimutegelased pole sellest algatusest teadnud muidu kui ajakirjanduse (tihti ebatäpsate) andmete varal. Küsimuse ülesvõtjaks on kohapäälsete soomlaste eneste seletuse järele eesti piirivalvurid ja mõned muud kohapääl asuvad eestlased. Pole miski ime, et piirivalve asub just piirile kõige lähemais soomlaste külades, pole ka ime, et kui neil on lapsi, nad eestlastena otsivad teid neile emakeelse hariduse saamiseks. Piirivalvurite palgaolud pole selleks küllalt hiilgavad, et omi lapsi saata kodust eemale Narva ja Narva-Jõesuu koolidesse. Et eestlased sel alal on väikeseks vähemusrahvaks, neil puhtalt enda häältega oleks meie oludes võimatu nõuda eestikeelset kooli. Arvatavasti on siis teatava isikliku propaganda abil muretsetud endile hääli ka soomlasilt, eriti õigeusulisilt ingerlasilt. Allkirjade kogumise tulemuseks oli (minu andmed on küll umbkaudsed, vabandatagu), et umb. $\frac{4}{5}$ lastevanemaist soovis eestikeelset ja $\frac{1}{5}$ soomekeelset kooli. Nende külade rahvuslikku koosseisu arvestades oleks loomulikum olnud vastupidine arvudejärjekord, ja loomulik oleks olnud, et eestikeelsete klassikomplektide asutamine oleks õpilaste arvu vähesuse tõttu kujunend hoopis küsitavaks. Asi oleks kindlasti korras olnud, ja kohapäälised eestlased oleksid võind oma laste alghariduse küsimuse lahendada kas või kodu-

¹⁾ Akad. Karjala Seltsi saatkonna omaaegne käik Ingeri kooli asjus meie keskvalitsuse esindajate juures Tallinnas on arvatavasti mitmel selle ajakirja lugejal veel meeles. Saatkond esines niiviisi, et sel käigul positiivseid tagajärgi ei võind olla.

õpetuse sissesäädmise teel. Nüüd aga, kui vahepeäl ei tule või pole tulnudki asja ümberhääletamist, on neil õigus nõuda eestikeelseid paralleelklasse Kalliveresse (Kulla kool pole üldse küsimuses, kui ma õieti olen informeeritud), ja soomekeelsete klasside küsimus võib õpilaste arvu vähesuse tõttu kõigi hõimuseõprade tõsiseks kahjuks saada küsitavaks. Tuldagu näidatagu, et säärane häältevahekord on mingi eba-ausa kombinatsiooni, sunniviisilise häältekogumise vms. tulemus ega mitte rahva enda tahte väljendus, siis on hõimutegelaste kohuseks asja tõe põhjal ümberkorraldamiseks teid otsida. Ja ma ei usu, et meie hõimutegelasil, kel Soomega sidemetepidamine on kallid ja ingeri rahvuskultuuri küsimused niisamati, poleks tahtmist sellesse asjasse segada.

Kuid säärate häältevahekordade saamist ei tule vist küll panna ainult eestlaste lubamatu rahvusliku propaganda (milles muide, ei saa hõimutegelasi vastutavaiks teha, kuna nad ei saa loomulikult tõkestada üksikute piiriäärsete eestlaste eesti-propagandat) arvele. Võib oletada, et Eesti ingerlasil on ka mõnikord loomulikku eesti-sümpaatiat, mis neid eesti väikese ja „armetu“ (eesti kultuuri ja olude kitsusel on väga kaastundlikult peatund oma kirjutises just U. P.) kultuuri poole tõmbab. Piiriäärsete elatusolude kitsikuse tõttu on paljudele ingerlasile paratamattuseks otsida tööala alaliselt või ajutiseks Sise-Eestist, ja see on kahjuks tee, mis paljusid viib assimileerumisele eestlastega (näit. eriti eesti-ingeri segaabelude kaudu, mis pole viimseks harulduseks). Aga ka juhulisemalt Narvas ja üle Narva jõe liikudes ingerlased võivad luua kodusemaid vahekordi eestlastega ja eesti kultuuriga. Edasi ei tule Eesti ingerlaste (nagu üldse vähesel haridusega külainimesel) rahvustunnet samastada Helsingi või Tartu akadeemilise kodaniku omaga. See on olemas, pidupäevil (kui meie, linlased, neid külastame) võib see tunduda õige hoogsanagi, kuid see on — jällegi kahjuks — ikka praktilisemat laadi, mitte puhtalt akadeemilis-ideeline. Eestis töötamise või haridusetäiendamise tarve, kusjuures eestikeelses koolis saavutatav täielik keeleoskus jm. on tähtis, tulevad seejuures mõnigi kord kaalumisele. Riigikeel ja selle praktilise mõistmise kasulikkuski võib tulla vaekausile. Kujutlen samasuguses olukorras olevat Helsingi mitmesajapäalist eestlust, enamikus kehvaõitu töönimesi, kel rahvusteadvuse olemasolule vaatamata raske on hakama saada eestikeelse hariduse nõutamisega. Kui nad kipuvad soomestuma, ei ole alust selles vähemalt meil süüdistada soomlasi.

Nii siis jõudsimme välja ingerlaste endi rahvustunde nõrkusele, mis polegi imestatav, kui meeles peame, et nad on ikkagi endise Venemaa väikerahvakild. Ja tsaariaegse Venemaa väikerahvaile kõigile oli omane rahvustundeline passiivsus. Soome oludes teistsuguse rahvusliku iseteadvusega harjunul pole kerge seda mõista, loomulikult võetakse asja soome mõõdupuuga ja kõiki Eesti ingerluse omakultuuri hädaohte nähakse eestlaste agressiivsuses. Kuid meie eestlased kui endise Venemaa väikerahvas oleme loomult (loetagu meie riigi põhisäädest!) hoopis vähem agressiivsed rahvuslikus mõttes kui seda olek-

sid samasugustes oludes meie hõimlased soomlased, kunagise auto-
noomse Soome kodanikud. Oleme lootnud, et on küllalt sellest, kui
oleme andnud soomlasile täielise, piiramatu vabaduse oma rahvus-
tunde-tõstmise töö tegemiseks Eesti Ingeris. Meie omalt poolt poleks
kuigi hääd olude sunnil paratamatuks osutuva eesti assimi-
leerivate mõjude tõrjujad, seda meile kui eestlasile andestetagu.
Päälegi on meie majanduslikud võimalused, nagu tõsioludki on näi-
dand, selliseks tööks hoopis piiratumad kui soomlasil. Isegi meile
rahvuskultuuriliselt väga tähtsal Petserimaal pole me saand seetõttu
teha tarvilisel määral kultuurtööd. Kuid kõik rohkearvuline Soome-
sõbraline element eesti rahvas, eriti veel hõimutöötegijad, näevad hää
meelega, et soomlaste õigustet rahvuskultuurilisel tööl Ingeris oleks
tõsist edu.

Vähemalt pool E. Ingeri umb. 1500-hingelisest soomekeelsest asustu-
sest on õigeusulised ingerlased, isurid. Nende hulgas on palju selliseid,
kes hoolimata oma lähedasest etnograafilis-keelelisest sugulusest soom-
lastega ei taha end milgi tingimisel — kuigi seda on selgitet nii soom-
laste kui ka eestlaste poolt — lugeda soomlasiks. Nemad olevat
vene usku, nii siis „venelased“! Seda tõesti taunitavat rahvuslikku
obskurantismi lihtrahvas pole siiski raske mõista — vähemalt pole
mingit alust sellist vaatekohta jälle panna eesti „marurahvuslaste“
arvele! Õigeusulised on aastasadade jooksul luterlastega kui uus-
tulnukatega olnud vastolus, need on Rootsi valitsuse all soomlaste-
rootslaste ühistrinde all tundnud tugevat usulist survet, põlvest põlve
see võõrdumus on pändund tänapäevani. Ja õigeusuliste ning luteri-
usuliste ingerlaste ühtekuuluvustunnet saab kõige vähem kasvatada
veneviha õhutamisega, mis seisab esikohal nendel noortel soom-
lastel, kes teevad Eesti Ingeris rahvuskultuurilist tööd (vrd. ülemaal
U. P. kirjutise tsitaategi). Näidatakse veel, et see olevat Eesti riiklu-
sele kasulik mõtteviis. Meile kui riigi enamurahvale ja soome sugu
rahvale oleks mitu korda olulisem kui ingerlaste venevanulik-
kus nende hõimlaste eestisõbralikkus. Viimase õhutamisele
ja kasvatamisele Ingeris pole küllalt rõhku pandud. Õigeusulised
ingerlased, kuigi alati enam ei loe endid otse venelasteks, siiski kui
venelaste saatuskaaslased tunnevad ühtlasi ka endid puudutet sellest,
mis on adresseeritud venelasele. Needsamad loosungid, mis ehk võivad
anda tagajärgi rahvuskultuurilise võitluse alal Soomes (näit. „ryssän-
viha“ = veneaen), ei tarvitse olla sama mõjukad Eestis ja E. Ingeris,
endises Peterburi kubermangu osas. Veneusulised ingerlased olid Vene
ajal — isegi kui nad olid teadlikud enda eriolemusest venelastega võr-
reldes — harjund olukorraga, et neil oma ülekohtuselt pilgatud „lamba-
keele“ kõrval oli kooli- ja kultuurikeeleks vene keel, riigi keel, ja nad
praegu nähtavasti on valmis võtma omaks kooli- ja kultuurikeeleks
eesti keele kui riigi keele ennemini kui nende kodumurdele lähe-
dama „võõra riigi“ keele, soome keele. See on siis primitiivseis oludes
tekkind umbes samasugune riigi ja rahvuse mõiste sulatamiskatse nagu
seda kõrgekultuurilisis oludeski küllalt tuntakse (näit. Soomes endaski,

kus ametliku, vanema haritlaspõlve definitsiooni järele asub ühtlane soome rahvas kahe keelega — soome ja rootsi keel). Meil Eestiski Narvas on seda „ühist soome“ rahvust tunnistamas Soome-Rootsi ühiskogudus. Eesti hõimutegelastele oleks väga vastuvõetav, kui veneusulised ingerlased äratetakse teadvusele, et nad on soomlased, ja nad nõuavad soome haridust. Selge on aga, et seda tuleb teha senisest erineva taktikaga. Inimesile, kes (kuigi ekslikult) loevad endid „venelasiks“ on Eesti riigil maksva põhisääduse alusel võimatu sunduslikuks teha soome kooli enne kui nad asjaomaselt poolt valgustetuina ise viimase vastu huvi näitavad. Eesti kool, riigikeelne kool, mis neis oludes võiks kõne alla tulla ja mis hõimuaate seisukohalt ikkagi oleks etnograafilis-rahvuslikult palju õigustetum kui vene kool, ei saa aga niikaua kõnesse tulla, kuni soomlased selle sissesäädmist peavad, nagu korduvalt¹⁾ oleme kuulnud, lubamatuks ümberrahvustamiseks. Nii siis Eesti poolt ollakse käsist-jalust seotud selle keerdküsimuse lahendamisel, kui venelaste hulk Eestis kasvab isurite arvel, siis pole selles süüdi vähemalt eesti hõimutegelased. Kui aga isurid vene kooli asemel ise soovivad eesti kooli, siis hõimuaate seisukohalt selleks ei peaks olema takistusi niikaua kui nad pole nõus vastu võtma soomekeelset kooli. Ja eesti hõimutegelasilt ei saa vähemalt nõuda, et nad seda keelama läheksid.

Hra Erviö oletus, et „eestistamispuüded“ Eestis olevat seotud Suur-Eesti mõttega, millesse nagu kavatsetaks kogu Ingeri (muidugi rajatagune kaasa arvatud!), on päris huvitav kuulda. Sellistest maadevallutamispilaanidest Eestis pole räägitud ega vist kusagil mõeldudki. Vähemalt hõimuliikumine pole meil enesele asetand mingisuguseid ületamatult kõrgeid suurpoliitilisi sihte, mille taotamine meie rahvale ja riiklusele oleks hädaohtlik. Pääle sõja Venemaaga tuleks meil siis sõda ka hõimrahva Soomega. Tõsi küll, Ingeris on kümneid tuhandeid eesti asunikke, kes on selle maa-ala kõige arenenumaks asustuselemendiks, ja rahvuslikult iseteadlikena nad püsivad eestlastena igasuguse kultuurse riigi raamides, kui neil lubatakse vaimse ühenduse pidamist emamaaga. Kui neil on näit. nii palju vabadusi kui ingerlasil praeguses Eestis.

Üldse see osa Soome hõimunoori, kes liiguvad Eesti Ingeris ja teevad sääl tänuväärset kultuuritööd, on enamgi kui tarvis mures — nagu ülemal kuulsime — meie idapiiri elanikkonna poliitilise meelsuse pärast. Ülemalnähtud väiteist võiks järeldada, nagu venekeelne elanikkond piiril üldse oleks riiklikult ebausaldetav. Meil on valdav osa idapiirist vene asustuse all, kui see poleks (vähemalt omas suures enamuses) lojaalne meie riiklusele, poleks meie piirimaade praegune rahulik areng kuidagi mõistetav. Vastuoksa mulle kui võhikule tundub meie riiklusele kahjulikuna rahvusliku vaenu õhutamine meie piirirahvaste vahel. Omavahelises kultuurilises võitluses piiriribal,

¹⁾ Olen selles mõttes asja puudutand „Eesti Hõimus“ 1931, nr. 1/2, millele vastuseks tuli teravat poleemikat „Suomen Heimos“ ja millel põhinebki minu kui Eesti ingerlaste eestijatepääliku kuulsus.

nagu olen märgand, tarvitetakse lubamatult palju vastaspoole poliitiliselt ebausaldetavaks tembeldamise võtet. Et keegi on eestlane või soomlane, see paljas rahvuslik kuuluvus ei tee teda veel absoluutselt truuks Eestile, seda teavad need, kes enam teavad neist asjust, kui meie poliitikast eemal seisjad (vähemalt Eesti) hõimutegelased. — Ja kui siis see rahvusliku „vaenu vanker“ piiril korra on läind veerema venelaste vastu importeeritud „ryssänviha“ nime all, siis veereb ta pea-aegu samadel ratastel ja sama väledusega eestlusegi vastu, kui selles arvatakse nähtavat midagi soomlusele kahjulikku, sest „Ingeri soomlased on väga hellad oma rahvustundes“, isegi nii hellad, et eestlaste algatet karjakontrollühingus näevad endile vaenulikku tagamõtet. „Sanaseppä“ viimaseaegne toon eestlaste kohta on selle tõenduseks, ja on suur õnn hõimuaatele, et see ajakiri halvasti paljundetuna väga vähe levib, tema kirjutised üldse pole tuntud Eestis laiemalt ega ei tee lõplikku otsa meie rahvas ikka veel tugevasti leegitsevale hõimumeelsusele.

Suur-Soome teenimiseks tuleviku Suur-Ingeris valmistetavad E. Ingeri noored peavad muidugi teadlikud olema endi missioonist Ingerit „vallutada“ kavatseva „Suur-Eesti“ suhtes. Kui juba eestipärane, Ingeris põline „tere!“ iseteadlikule ingerlasele tundub nagu „pussihoop“, nagu olevat öelnud üks pikemaid Eesti stipendiume nautind ingerlane (Kulla külas näit. peetakse suureks patuks eestipäraselt teretada; peab ütleva soome viisi „hyvää päivää!“), siis Eesti Ingeri ei ole kuigi kõva lüli Eesti-Soome hõimusilla ketistikus.

Eesti mõõduandvamate hõimutegelaste poolt on korduvalt rõhutat, et meie oma hõimutööga ei sega endid maailma-poliitikasse. Seevastu vähemalt need soome hõimutegelased ja tõesti tublid Eesti sõbrad ühtlasi, kes valgustavad Eesti Ingerit, avalikult naelutavad kinni oma poliitilised sihid. Ja lisaks kõigele, vähemalt Eesti Ingeri küsimusest huvitetute seas juhtivat osa etendavad Ak. Karjala Seltsi ringid omavad oma kodumaalgi omaette poliitilise platvormi, mis enam pole omane kaugeltki nii laiadele soome hõimrahva hulkadele kui mõni aasta tagasi. Allakirjutanu kui ebapoliitiline olend ei taha sellega midagi muud öelda, kui et kui asjaga juba minnakse poliitikasse ja seda teise (kuigi hõimriigi) piirimaadel, siis tuleb olla eriti peenetundeline, nagu hra Erviögi soovitab.

Meie ajakirjandust süüdistetakse ingerlaste rahvuskultuuriliste püüdude vastu vaenulikkuses. Tõsi, et sääli kahjuks ei valitse alati kõige hõimusõbralikum toon. Kuid Eesti Ingeri teated meie ajalehis on kohalikkude kirjasaatjate-eestlaste sulest ja sisaldavad mõnikord teravusi sellepärast, et soomemeelsete ingerlaste ja eestlaste vahekord kohapääl jätab soovida. Kui kohapääl vene-vaenu asemel enam kultiveeritaks eesti-sõprust, saaksid kohalikudki eestlased ingerlaste omakultuuritaotlusist paremini aru. Igatahes ajakirjanduse pisimärgete toonist ei saa välja lugeda kogu Eesti avaliku arvamuse suhet ingerlusele. Kuid kui Eesti Ingerist ajakirjanduses vilksatab teateid mõningate

ingerlaste halvaks panevast suhtumisest eestlusele (näit. Eesti lipu mitte küllalt väerika kohtlemise lugu k. a. kevadel, mis meie ajalehis oli kahjuks kujutat liiga eredaks värvituna), siis pole ime, kui kas või mõni riigikogu liige asja vastu väikest huvi tunneb. Ingerlased ja soomlased peavad loomulikuks, et nad on rahvusküsimusis hellad, lubatagu siis meil eestlasilgi ses suhtes olla vähe tundlikud. Et Tartu Hõimuklubis keegi saaks kuidagi viisi tõsiseid ingerlaste eestistamise ettepanekuid teha, nagu hra Erviö räägib, see on juba selle ühingu sihtide vastane. Kui kord ühe koosoleku läbirääkimisil üks noor inimene võttis sellekohaselt sõna, siis ei saa seda muuga seletada kui informatsiooni puudusega ingeri ja teistes hõimu-küsimusis.

Nii siis, kokkuvõtteks: ingeri asjus meid eestlasi, liiatigi hõimutegelasi, süüdistetakse asjatult. Tahaks näha, et eestisõbralised ingerihuvilised soome hõimutõetegijad oma vaateid E. Ingeri küsimuses ei kujundaks ainult kohapäälsete, enamuses väga noorte ja elukogemata, soomemeelsete ingeri tegelaste seletuste järgi, vaid et nad ära kuulaksid ka teist poolt, E. Ingeri nn. eestimeelseid ringkondi ja võimalikult ka eemalseisvaid Ingerist loomulikult huvitet eesti hõimutegelasi. Tõde ei käi mööda kraavikaldaid, see sõidab kesk teed. Allkirjutanu e e s t l a s e n a ei julge väita, et ta oleks neis omis arutlusis leidnud just kesktee, kuid võetagu neile õige distants, ja neist võib Eesti Ingeri küsimuse mõistmisele olla kasu. Kõige selle eestisõbralikkuse järgi otsustades, mida on olnud märgata eriti soome hõimumeelses noorsoos viimasel aastakümnel, ei ole põhjust karta, et säältpoolt ei osata leida E. Ingeri küsimusele niisugust lahendust, mis eestlase küllalt paksunahalist rahvustunnet ega meie piirimaade rahuliku arengut ei riiva¹⁾. Kui käesolevad soome otsekoheusele otsekoheks vastuseks mõeldud read vähegi kaasa aitavad selleks, on nad oma ülesande meie tänavusil, jällegi kõiki soome sugu rahvaid sõbralikule koostööle kutsuval hõimupäevil oma ülesande rahuldavalt sooritanud.

J. Mägiste.

Kaarle Krohn †.

Veel kevadel (10. V), kui prof. Kaarle Krohn sai 70. aastaseks, ei võinud keegi arvata, et see väliselt küllalt värske ja täies töövõimes mees nii ruttu murdub! Kesk pakatavat suve (ööl 19. VII) tuli kõigile ootamatu kurb teade prof. Krohni äkilisest surmast Sammatis.

Kaarle Krohn on sündinud 10. V 1863 Helsingis. Õppis 1880—1883 Helsingi ülikooli filosoofia-teaduskonnas. 1888. a. esitas väitekirja rahvajuttude alalt: „Tutkimuksia suomalaisten kansansatujen alalta I. Vieikkaaman suhde väkevämpäänsä ketun seikoissa kuvat-

¹⁾ Säärast arusaamist leiab ms. näit. äsjailmunud s. a. „Ylioppilas“ nr. 11 lk. 12—13 U. Hiitonen'i kirjutises, kus arvustetakse ülemalkäsiteldud U. P. artikli suhtumist eestlasile ja E. Ingeri küsimusele.

tuna". Samal aastal valiti ta esimeseks rahvaluule dotsendiks, 1898. a. ülemääraliseks ja 1908. a. määraliseks professoriks Helsingi ülikoolis. Tema korjandused peamiselt 1881—1885 sisaldavad 18 000 nr. rahvaluulet.

Kaarle Krohn.

Mitmepalgelise aastakümneid kestnud teadusliku rahvaluuleuuri-
mise töötulemusena loob prof. Krohn
oma kooli. Ta arendab oma isa
prof. Julius Krohni eeltöö järje-
kindlaks süsteemiks. Võimalikult
rohke arvulise ainekuga eel-
dusteta maateaduslik-ajalooline
käsitlemisviis sai ülemaailmse
tunnustuse Soome meetodi
teisiknime all.

Kaarle Krohni teaduslike kirjutiste arv ulatub umb. 200:ni. Kõige suuremad tööd on ta kirjutanud Kalevala ainetest. Ruumi puudusel mainitagu siin näitena ainult kolme: „Kalevalan runojen historia“ I—VI (1903—1910), „Kalevalankysymyksiä“ I—II (1918, ilmunud sarjas: Suomalais-ugrilaisen Seuran aikakauskirja XXXV—XXXVI) ja „Kalevalastudien“ sarjas Folklore Fellows Communications (= FFC) nr. 53.

Oma teadusliku töö kõrval on prof. Krohn folkloori mitme hiigelväljaande algataja ja juhtija. Nende hulgas mainitagu näiteks 1901. a. koos prof. E. N. Setälä'ga algatatud hõimurahvaste keelt, folkloori ja etnograafiat käsitlev „Finnisch-Ugrische Forschungen“; 1907. a. asutab prof. Krohn ülemaailmse rahvaluule-uurijate liidu, mille toimetiste sari „F. F. C(ommunications)“ (umb. 110 köidet) sisaldab folkloristlikke tüübinimestikke, ülevaateid ja üksikuurimusi. Suurtegevõttena mainitagu „Soome rahva vanade laulude“ trükkimist, millest 1908. a-st tänaseni on ilmunud 22¹⁾ tüsedat köidet. Koos dr. K. F. Karjalainen'i, prof. H. Paasonen'i ja prof. U. Holmberg'iga 1914. a. alates toimetab K. „Suomen suvun uskonnot“, mis annab soomesugu hõimurahvaste usundist seni täielikema ülevaate.

Hõimurahvaste folkloorist ja usundist põnevalt huvitades, oli prof. Krohn 20 aastat dr. Jakob Hurda kogude talletaja; samal ajal eesti vanavara parem tundja Soomes ja eestlaste suur sõber. Juba dr. Oskar Kalda Helsingis viibimisest alates muutus prof. Krohni kodu eestlastest külaliste kohtamispaigaks. Krohn ise on neli korda viibi-

¹⁾ Viimasest köitest on ilmunud seni vaid äratõmme mag. J. L u k k a - r i n e n'i toimetatud Savo maakonna lauludest.

nud Eestis ja mitmel korral Jakob Hurda pool Peterburis. Eestlaste vastu oli prof. K-l alati suur poolehoid.

Kui läinud kevade pr. dr. Elsa Karjalainen'i juurde oli kokku tulnud kuue hõimurahva juhuslikult Helsingis viibivad esindajad, pidas prof. Krohn kõigi nende esindatud rahvaste saatusest kõne. Eestlasi liigitas prof. Krohn praegu kõige õnnelikumate hõimurahvaste hulka, kes võites omale vabaduse andunud täie energiaga üles-ehitavale tööle kõikidel aladel.

Prof. Krohn võttis innukalt osa Eesti rahvalaulude teaduslikult kõikide teisenditega väljaandmisest. Esimene selline katse ongi ilmunud meie kandle laulu teisenditest Helsingis juba läinud sajandil. Prof. Krohni teene on, et „Setukeste laulud“ on võinud Helsingis ilmuda. Kuni viimase ajani lootis ta soome rahvalaulude väljaandmise järele koondada kogu töö eesti runode teaduslikule avaldamisele. Vastavat eeltööd tema juhatusel sooritas prl. Hurt. Trükkimist kavatses prof. K. üle viia Tartust Helsingisse, kus see on odavam ja uue aja nõuetele vastavam. Eestlaste ülesandeks oleks jäänud sel puhul vaid käsikirja täiendamine ja korrektuuride lugemine.

Krohni suurim soov oli näha soome rahvalaule täielikult trükituna. Selle töö lõpetamine jäi ometi järeltulevale põvele.

Oma viimastest pooleli olevaist töedest mainitagu Soome müto- loogiat, mis pidi ilmuma saksakeelsena FFC-s kolmes osas. Enne viimase osa käsikirjas täielikku valmimist tuli töömehel lahkuda.

Elmar Päss.

Liivi Haridusseltsi 10-aastasel juubelil.

Käesoleva aasta kesksuvel pühitses Liivi Haridusselts oma 10-ndat tegevusaastat, mis puhul olid liivlased kutsunud endale külalisi kõigist hõimumaist. Põhjapoolsed sugulased, soomlased ja eestlased, sõitsid külla ühiselt ja nimelt Fenno-Ugria ja Soomlusliidu poolt korraldatud paarikümneliikmelise ekskursioonina. Ungarlastel nähtavasti puudusid sõiduks võimalused. Sõideti Tallinnast välja kohe peale laulupidu ja jõuti järgmisel päeval üle Läti piiri, kus esimene pikem peatus oli S i g u l d a s, liivlaste endises vaimlises keskus- ses. Siia olid külalistele vastu sõitnud esimesed liivlaste esindajad, kes ilusais rahvarõivais, taustana romantiline Koiva org liivlaste vanade ajalooliste kindlusvaremetega, jätsid külalistesse esimesed unustamata muljed.

Edasi läks sõit Riiga, kus oli ette nähtud teine peatus. Siin avanes retklasel võimalus tutvuda Riias hiljuti asutatud Liivi S õ p r a d e S e l t s i tegelastega. Nimetatud Selts, kelle juhatuse esimeheks Riias tuntud tegelane dr. Butuls, on Seltsi tegelaste sõnade järele oma ülesandeks seadnud lõpule viia algatused, mida soomlased ja eestlased ellu kutsunud. Läinud kevadel ilmus nimetatud seltsi korraldusel esimene liivikeelne kalender. Koostamisel on liivikeelne

lugemisraamat, mis pidi ilmuma käesoleval sügisel. Seltsi lähemate ülesannete hulgas nimetati Liivi Seltsimaja ehitamise abistamist, liivi õpetajate ja kirikuõpetajate küsimuse lahendamist, liivikeelse piiblitõlke korraldamist, mida kavatakse teostada Briti piibliseltsi kaudu. Kõigile eelnim. ettevõtetele on Selts saanud toetust Läti kultuurfondist ja olevat lootusi saada seda veel suuremal määral.

Riiast sõideti edasi Stende jaamani, kust algas reis kitsaroopalisel väljaraudteel algul läbi heinamaade, põldude, taluõuede ikka künklikumaks muutuva maastiku Liivi randa. Lõppjaamas, Mazirbe külas, oli kaugeid külalisi vastu võtmas Liivi Haridusseltsi tegelasi ja kogu Mazirbe küla. Külalised jaotati mitme küla vahel, mõned jäid Mazirbesse külalislahkete Stalte, Lepste jne. kodudesse, teised paigutati Sikragi, Pitragi ja Koštragi külla. Viimatimainitus elab praegune Liivi Haridusseltsi esimees Didrik Volganski-Vaalgama.

Liivlastest on meie ajakirjanduses kui ka mujal olnud kõnet alata ja kõik teavad, et sellest kord nimekast hõimust on praegu järel umbes 1200 hinge ja et nende asumisala on 12 küla, umbes 40 klm pikkusel saarel Kuramaa läänepoolisel rannikribal. Tänavu suvel pühitsete nende vaimline kese, Liivi Haridusselts, oma 10-aastast tegevjuubelit, mis ühtlasi kujunes ka liivlaste rahvustunde ärkamise 10-aastaseks mälestuspeoks. Kuna saabuti Liivi mõni päev enne pidustusi, said külalised osa ka pidu ettevalmistusist, mis oma harduses ja lihtsuses olid otse liigutavad ja tõid elavalt meelde meie vanemate inimeste jutustusi esimesest eesti laulupeost, Aleksandri põllutöökooli asutamisest j. m. sarnaseist ühiseist rahvuslikest ettevõttest. Päev läbi keetsid eeskava proovid, ja vaimutoidu kõrval tuli mõelda ka külaliste ihutoidule. Nii küpsetati ja praeti igas peres; külade kohal hõljusid suitsupilved ja magus leivalõhn kandus kaugele.

2. juulil, pühapäeval varahommikul oli ilm eriti selge, kui üle kogu Liivi ranna valgusid liivlased ühes külalistega Mazirbe külla. Seal, küla keskel asuvas suuremas liivlase talu aias, avati pidupäev jumalateenistusega. Kaugel lehvisid Eesti ja Soome lipud ja lilledesse uppuva kõnetooli kõrval lehvisid Liivi ja ametlik Läti lipp. Jumalateenistuse avas liivlaste kirikõpetaja soomlane Helle Ervi õ kolmes hõimukeeles — liivi, eesti ja soome keeli. Läti kohalik õpetaja jutlustas läti keeli. Sellele järgnesid tervitused külalisilt, Läti eestlasilt, Liivi Sõprade Seltsilt, kohalikest organisatsioonelt jne. Jumalateenistust kaunistas liivlaste laulukoor.

Pikema ülevaate Liivi hariduselust ja Haridusseltsi tegevusest kandis ette Seltsi esimees Vaalgama. Ettevõtte, millele pandi alus 10 aastat tagasi, on suutnud lühikese aja jooksul korda saata mõndagi ja vaadatakse nüüd järnevale 10 aastale lootusrikkalt vastu. Lootus on saada varsti Seltsi rahvamaja katuse alla, noored liivi õpetajad asuvad pea koolitööle liivlaste keskele, haritud tööjõude valmib aasta-aastalt ja see ei jäta kahtlemata oma mõju avaldamata liivi haridusellu.

Vahepeal oli päike kerkinud lõunasse ja pidulised siirdusid ühisele pidusöögile õunapuuaeda, kus pikad laudad ootasid külalisi. Pidusöögi aegu kõneldi külaliste kui ka piduperemeeste poolt, kõlasid soome ja eesti söögilaulud. Pärast söömaaga jätkati pidustusi. Esinesid liivi noored, liivi laulukoor, peamiselt helilooja *M a r g. S t a l t e* ilusate lauludega, kanti ette rida deklamatsioone ja kahekõnesid. Tuli tahtmata imestada liivlaste musikaalsust, nende esinemisjulgust ja -oskust, arvesse võttes esinejate hariduslikku seisu ja seltsielu primitiivsust. Eeskava järele läksid soomlased ja eestlased üheskoos tervitama Haridusseltsi endist esimeest *Mart Lepstet*, kes haiguse tõttu ei saanud osa võtta pidustusist. Talle lauldi rida eesti ja soome laule.

Videviku saabudes jätkusid pidustused mere ääres, kus vahepeal olid hakanud loitma jaanituled liivaküngastel. Ja hilja õhtuni kõlas mere ääres laul, mis lõppes hiljem jalakeerutusega liivaküngaste-tagusel murul. — Meri on Liivis avar ja ääretu, liiv puhas, lumivalge, ja inimesed, kes elavad säärasel rannikul, on julged ja sitked. Tahame loota, et viimased suure soo järeltulejad säilitavad oma keele, oma rahvuse ning et neil seejuures oleksid kindlamaks toeks nende lähemad sugulusrahvad põhjas.

H. J.-R.

Tervitus V hõimupäevaks (21. ja 22. oktoobril.¹⁾)

21. ja 22. oktoobril sel aastal pühitsetakse kogu soome-ugri maailmas, välja arvatud Venemaa, viiendat üldist soome-ugri hõimupäeva. Sel puhul esitame eelmiste aastate eeskujul lühikese ülevaate kõigi soome-ugri rahvaste praeguse seisukorra kohta, mis võimaldaks kõigil hõimusõpradel vaimus osa võtta kogu soome-ugri hõimu püüetest.

Ka läinud aasta möödus kõigi hõimurahvaste juures ülemaailmse majanduskitsikuse tähe all. Siiski peab ütlema, et igal pool on märgata teatud paranemise algust, mis lubab loota suuremat elevust edaspidi hõimutöös.

Ungari elas läinud aastal riigipiiride revideerimise küsimuse tähe all. Esialgu seoti võrdlemisi suuri lootusi enne-hitleriaegse Saksamaa energilisele esinemisele piiride revideerimise suhtes, milline nõue leidis omajagu tähelepanu isegi rahvasteliidu määravates ringides. Hitleri võimule tulek tegi aga kõik teised riigid umbusklikuks Saksamaa vastu, ja piiride revideerimise küsimus langes iseenesest päevakorrast ära. Sel puhul toonitas *Ungari*, et ta pole täiel määral solidaarne Hitleri Saksamaaga, ja et *Ungari* praegune riiklik kord on palju demokraatlikum ja vabam, kui Saksamaal. *Ungaris* tegutsevad kõik poliitilised erakonnad, sotsialistid kaasa arvatud, ja *Ungaris* ei kiusata praegu kedagi taga tõulise kuuluvuse pärast. *Ungari* püüab

¹⁾ Täielikkude andmete saamiseks üksikute hõimurahvaste kohta loetagu eelmiste aastate „tervitusi“ vastavates „Eesti Hõimu“ numbrites. Käesolev tervitus sisaldab andmeid hõimurahvaste elust ainult läinud aastal.

häis suhteis olla ka Inglis- ja Prantsusmaaga, ja alles hiljuti külastas Ungari välisminister Kanya ametlikult Prantsusmaad.

Ungari loodab, et Ungari riigipiiride parandamisküsimus võetakse arutusele eraldi Saksamaast, ja see olekski kõige õiglasem asja lahendusviis, kuna väljaspool praegusi Ungari piire on mõningaid maa-alasid, kus ungarlased suures enamuses. Kuuldub, et isegi Tšehhoslovakkia võiks teatud tingimustel nõustuda piiriküsimuste läbirääkimiste alla võtmisega. Igatahes pole loota selle küsimuse peatset ja nii suurejoonelist lahendamist, nagu seda paljud Ungaris sooviksid. Eriti raskendab seda küsimust asjaolu, et Hitleri võimule tulles Ungari naabrusriigid kõvendasid tunduvalt eneste Väikeliitu, kellega on Poolalgi väga hääd suhted. Kõneldakse, et Poola ei liitu ainult sellepärast vormilikult Väikeliiduga, et mitte Ungarit pahandada, kellega on Poolal juba vanast ajast kõige paremad suhted, kuigi praegused reaalpoliitilised huvid piiride revideerimise küsimuses on vastupidised: Ungari on piiride revideerimise poolt, Poola aga vastu.

Ungari ja Soomega kestis edasi stipendiaatidevahetus ülikoolides, Soomega suvine üliõpilasvahetus.

Soome on sisemine olukord läinud aastal tunduvalt selgunud. Nn. „isamaaline liikumine“ on muutunud poliitiliseks erakonnaks, milline sai parlamendis enesele paarkümmend kohta teiste mõõdukamate demokraatlikkude erakondade kõrval. Nii võivad Soome lapualased omi mõtteid ja kavatsusi esitada harilikus parlamentlikus korras, ja sel kombel võimalikku mõju avaldada Soome riiklikus elus.

Soome-ugri rahvaste elu Venemaal läheb sama rada, nagu eelmistel aastatel. Kuna soome-ugri rahvad Venemaal on võrdlemisi väikesed ja peaaegu igalt poolt venelastest ümbritsetud (välja arvatud Komimaa põhjapoolne ja Karjala läänepoolne piir), siis ei või loomulikult soome-ugrilaste keskel tekkida nõukogude liidust täieliku eraldumise püüdeid, nagu Ukrainas, Valgevenes ja mujal, millele Nõukogude valitsus vastab survega. Viimane pole kuuldavasti kuigi suurel määral tabanud Nõukogude liidus soome-ugrilasi, kes võivad oma kultuuri arendada samas poliitilises seisukorras, nagu vareminigi. Eraldi aga tuleks tähendada, et erilist hoolt kantavat Nõukogude Karjala vabariigi eest, millisest tahetavat teha „sotsialistlik eeskujuvabariik“. Selle erilise hoolekande põhjuseks on püüd asetada Karjala võimalikult nii häädesse tingimustesse, et ta kodanlise Soome naaberriigi mõju alla ei satuks. Karjala arenemisele oleks niisugune seisukoht muidu soodus, kui mitte arvesse ei tuleks vene elemendi arvuline suurenemise oht Karjalas sundasustamise kaudu, sihiga katsuda teha võimatuks, et kunagi võiks päevakorrale tulla Karjala liitumise küsimus Soomega.

Nõukogude-Karjala oli olemas töökommuunana 9. juunist 1920. a. 1923. aastal sai Karjala autonoomse vabariigi õigused, ja käesoleval suvel peeti Karjala pealinnas Petroskois Karjala vabariigi kümneaastast juubelit Stalini enese juuresolekul. Sel puhul esitame mõned andmed praegusest Karjalast. Karjala elanikkude arv on praegu 372 tuhat, 60% suurem kui 1921. aastal. Karjalasi oli elanikkude keskel alguses 60,8%, on aga praegu 35,6%. Ülejäänud osa on peamiselt venelased, siis ka mõned tuhanded vepsulasi, soomlasi, laplasi, võimalikult isegi vähesel arvul samojeede. Eriti on Karjalas tööd

tehtud suurte metsade kasutamiseks uute meetoditega. Sellele annab aga erilisel hoogu n. n. Stalini kanali avamine Baltimere ja Valgemere vahel, samuti ka uute maanteed, raudteede ja suurte elektrijaamade ehitamine. Põllumajanduse kollektiviseerimises ollakse aga Karjalas võrdlemisi tagasihoidlik: Karjalas olevat praegu 2686 kollektiivset majapidamist ja ainult viis traktorijaama 105 traktoriga.

Mis puutub Venemaa eestlaste elusse, siis kuulub Leningradis väljaantava „Edasi“ veergudelt, et mitmelgi korral on kohalikud vene marurahvuslased teinud takistusi eesti koolidele ja üldse eesti rahvusskoolidele kultuurpüüetele. Mõnelgi puhul on nende vastu vene kõrgemate võimude juures mõjuvat abi leitud, kas aga alati, pole teada.

Liivi rahvamaja küsimus on surnud kohalt nihkunud, tänu Läti valitsusele ja Liivi Sõprade Seltsile Lätis. Läti valitsus ehitavat nimelt väiksema kava järele Liivi rahvamaja valmis, ja praegu puuduvat ainult väike osa tarvilikkudest summadest, mida hõimurahvastelt loodetakse saada. Liivi Sõprade Selts Lätis on välja andnud esimese liivikeelse kalendri, ja Akadeemilise Karjala Seltsi toetusel ilmub Jelgavas (Miitavis) esimene liivikeelne ajakiri „Liivli“ (liivlane). Ka liivlaste kõrgema hariduse omandamise küsimus nihkub edasi: praegu õpib üks liivlane Helsingi ülikoolis, teine ühes Soome rahvaülikoolis, ja mõningad liivlased lõpetavad Jelgava seminari kursust, saades stipendiumi Läti riigilt ja toetust Soomest. Liivlasi külastasid läinud suvel prof. Kettunen, dr. Loorits, dr. Penttilä ja suurem soome-eesti ekskursioon peale Eesti üldlalupeo.

Eesti Ingeris võib märgata edasist eesti- ja soomemeelsete töusu. Väiküla venekeelses koolis saadi kohaliku rahva soovil eestikeele õpetuse algus esimesest klassist peale. Kallivere soomekeelses koolis asutati samuti kohaliku rahva soovil eestikeelne paralleelkomplekt, millesse olevat siirdunud suurem osa kooliõpilasi. Soomekeele õppimise võimalused jäävad Kallivere koolis alles, ja loomulikult jääb ingerlaste eneste ja soomlaste südame asjaks selle eest hoolt kanda, et õpilased õpiksid soome keelt, oma emakeelt, et soome keele oskus Eesti-Ingeris ei väheneks ega kustuks, millest oleks suur kahju eesti-soome kultuursünthesei teostamise seisukohalt Eesti-Ingeris. Eesti-Ingeri elust tuleb sedagi märkida, et läinud sügisel pühitseti Kalliveres suure pidulikkusega peamiselt soomlaste kulul ehitatud kaunis Eesti-Ingeri kirikuhoone. Selle avamispidustustest võttis osa peale külaliste Eestist ka suur hulk soomlasi.

Setude ja piiriäärsete eestlaste keskel tegutseb Piirimaade Selts endisel kombel. On erilisel tähelepanu juhitud sellele, et Petseris ja Petserimaal tunduv osa eesti haritlaste perekondi kipub venestuma, peaaegselt vene naiste ja vene ümbruse mõjul.

Piirimaade seltsi ülesandel on Saamuel Sommer ühes teistega avastanud Põhja-Lätis mitmedki seni tundmatud eesti asundused.

Välis-Eesti elus oli läinud aasta tähelepanuväärne. Tallinnas peeti peale üldseestilise laulupeo teine väliseesti kongress, millest võttis osa väliseestlasi üle terve maailma ja milline õnnestus väga hästi.

Rahuldustundega konstateeriti, et esimese väliseesti kongressi otsused on pea täielikult teostatud, ja võeti vastu terve rida uusi otsusi edaspidiseks teostamiseks. Neist tuleks eriliselt toonitada tõsisemat hoolekannet väliseesti koolide eest, milleks soovitati üleriikline korjandus toime panna vabaduspäeval, nagu see sünnib praegu Poolas ja nii mitmes muus riigis.

Läinud aasta oli Eestis endas eriti põnev, mitmekordsete valitsuskriiside, krooni kullaväärtuse langetamise ja võrdlemisi terava võitluse tõttu eri poliitiliste voolude vahel. Läinud aasta hiilgepunktiks oli aga siiski üle-Eestiline laulupidu enneolematult suure tegelaste, kuid suhteliselt väikese pealtkuulajate arvu osavõtul.

Tänavu suvel peeti Eestis järjekorraline soome-ugri kultuurkongressi toimkonna koosolek, millest kõneldakse käesolevas numbris erikirjutises. 1935. aastal peetakse aga Eestis viies soome-ugri kongress, mille hääks kordaminekuks on ettevalmistustöödega juba algus tehtud.

Heitnud pilgu kõigi Soome-Ugri rahvaste elule ja püüetele läinud aastal, soovime südamest, et ka järgnev aasta tooks neile võimalikult suuri edusamme kõigil aladel ja viiks neid teineteisele järjest ligemale.

Villem Ernits.

Soome-Ugri kultuur-kongressi peatoimkondade nõupidamisel Tallinnas 9. VI. 33. a. vastuvõetud ettepanekud. ¹⁾

1. Dr. Aladár Báni ettepanek :

Kongressi suurt publikut silmaspidavad ettekanded peeti tänini üldse võõras (saksa) keeles, mida suur osa kuulajaid ainult puudulikult valdab. Et aga just nimetatud ettekanded sageli tervele hõimuasjale tähtsaid teateid või ettepanekuid sisaldavad, siis oleks soovitav, et need kongressidest osavõtjad, kellele ettekanded on määratud, neist täielikult aru saaksid. Dr. A. Bán paneb ette, et need ettekanded peetaks mõnes soome-ugri kultuurkeeles — eesti, soome või ungari keeli —, võimalikult nõnda, et iga kongressi korraldava maa, nii siis kongressipubliku enamuse, keel esiplaanile saaks. Selle ettepaneku poolt ei räägi mitte ükski soome-ugri rahvaste hariduste edendamise, vaid samuti harrastuse äratamine sugulaskeelte vastu nii esitajates kui kuulajates. Sugurahvaste ühine kasu nõuab keeleoskuse arendamist selle astmeni, et igal sugurahval tulevikus küllaldaselt seesuguseid esindajaid tarvitada oleks, kes täielikult teiste sugurahvaste keeli valdavad. Dr. Bán paneb pääle selle ette, et kongressidel 3 üldettekannet iga maa poolt peetaks ja esindajateks ainult päätoimkonna või kongressi korraldava maa poolt valitud ja palutud isikud hääks kiidetak. Mis ettekannetes enestesse puutub, siis oleks soovitav, et nad ei oleks mitte kuivad statistilised referaadid, vaid kõiki sugurahvaid huvitavad ideesisuliselised esitused või teostatavad ettepanekud.

¹⁾ Nende arutamise ja otsustamise kohta vt. ka „E. Hõim“ nr. 1/2, lk. 34.

2. Soome-ugri kongressi Soome osakond teeb ettepaneku:

1. Et Eesti, Ungari ja Soome SU komiteed astuksid samme loengupidajate vahetamiseks mainitud maade ülikooles.

2. Et loengu-külaskäigud tõesti edendaksid asjaosaliste hõimurahvaste vahelist kultuurühendust, siis need ei tohiks piirduda ainult õige lühikeste 2- või 3-loenguliste külaskäikudega, vaid peaksid olema pikemaajalised. Kuna teistsal terve semestri pikkuste või veel pikemate loengu-külaskäikude korraldamisel võib siiski esineda rahalisi ja muid tegelikke raskusi, tuleksid loengu-külaskäigud korraldada ainult umb. ühe kuu pikkusteks.

3. Need loengu-külaskäigud tuleks korraldada sellisel ajal, mil külastav loengupidaja on juba vaba omast õppetööst. Helsingi ülikooli õpetajaile sobiks külastusajaks kõige paremini kevad 10. mai järgi, millal ülikooli semester vähemalt Ungaris vist veel pole lõppenud. Soome tulevad hõimurahvaste esinejad võiksid kõige paremini siia tulla sügissemestri alul (15. sept. — 15. okt.), mil ülikooli semester vähemalt Ungari ülikooles veel pole alanud. Sel viisil pole loengupidajail vaja katkestada õpetustööd oma ülikoolis.

4. Loengupidajaid kutsuks see ülikool, kus loengud peetakse. Oleks siiski soovitatav, et kutsuva hõimurahva kultuurtoimikond võiks saatva maa toimkonnaga üksmeeles avaldada omi soove loengupidaja valimise asjus. Loengu-külaskäikude päämõtte seisukohalt oleks siiski tähtis, et valitud esinejad oleksid mitte ükski andekad teadusmehed, vaid ka hõimurahvaste vahelise kultuurühenduse seisukohalt esindavad ja võiksid teaduslike ülikooliloengute kõrval võimalikult ka suurele publikule pidada oma rahva kultuuri mitmekülgselt selgitavaid loenguid, milliseid kultuurtoimikond koos teiste asjaomase maa kultuuriliste organisatsioonidega võiks korraldada.

5. Külastava esindaja reisukulud ja ülespidamise külastuspaigas tasuks küllakutsuv ülikool.

3. Tallinna Muuseumi Ühingu juhatuse liikme B. Linde esitis kunstiesemete vahetusest hõimurahvaste vahel.

Hõimuliikumine, eriti ungarlaste, soomlaste ja eestlaste vaheline, tuleks rakendada praktiliselt kunsti alal. Peame siirduma suulisest hõimutöö harrastuse levitamisest tõelistele tegudele, millised võiksid juhtida üha laiemaid hulki hõimude vaimlise ja maadeteadusliku suguluse mõistmisele. Selleks peaksime tundma üksteist märksa rohkem. Kui see üksteise tundmine mitmel kunstialal on osutanud rõõmumastavat tõusu — nimetatagu siin Soome ja Ungari kirjandusliikude teoste rohkeid tõlkeid eesti keelde, mis meidki õigustavad lootma, et ärkaks huvi Ungaris ja Soomes eesti kirjanduse vastu — siis leidub veelgi palju kunstialasid, kus üksteise tundmine on veel võrdlemisi algelisel astmel. Enne muid võime mainida kujutavat kunsti, milles hõimud ei ole nii väga teadlikud üksteise arengust. Sellest pole veel küll, et hõimumaade kunstnikud korraldavad oma tööde näitusi, millistel on siiski ainult möödud tähtsus. Vajame oma kunstimuuseumitesse hõimurahvaste kunstnike töid sel määral, et need võiksid hõlbustada üksteise tundmist nüüd ja edaspidigi. Kuigi hõimude rahvateaduslikud muuseumid on juba ammu vahetanud etnograafilisi esemeid ja võivad nende abil saada mingisuguse käsitluse üksteisest, on praegusaja kunstitoodete esindus meie kunstimuuseumides siiski väga madalal järjel. Siin võiksid kunstimuuseumid alata lähemat ühistööd, ja nimelt järgmiselt:

1) Hõimude muuseumid loovutavad üksteisele deposiidina pikemaks ajaks väljapanekuks kodumaisi kujutavakunsti töid, millised kokkulepitud ajaks saadetakse omanikele tagasi.

2) Igal kunstimuseumil on tagavaras kodumaa kunstnike töid, mida muuseumid võiksid kinkida hõimu-muuseumidele, saades neilt vastukingiks selle maa kunstnike töid. Säärased kingid võiksid esineda

- a) ühenduses mainitud deposiitide vahetusega, või
- b) erilise vastava lepingu teel.

4. Tehnikumi juhataja N. Nurmiste esitis praktikantide vahetusest Eesti ja Soome vahel.

1. Senine elav läbikäimine Soome ja Eesti vahel on olnud peamiselt pidulikku-pühapäevast laadi, nagu lõbusõidud naabripealinna, ringsõidud naabermaal, pidulikud kongressid ja m. s. s.

2. Kuid juba varemategi aegadel leiame läbikäimises ka asjalikke elemente — teadlaste koostööd ja kohtadevahetust, noorte õppimist naabermaa koolides. Rohkel määral kannab asjalikku-igapäevast ilmet 1930. a. alatud õpilaste perekondlik vahetus. Selle vahetuse praegune tagasimineku põhjened eeskätt majanduslikel raskustel ja paraneb nende möödumisel.

3. Meie peaksime põhjalikult rakendama tegevusse seda võimsat sidet, mis tekib inimeste vahel igapäevase ühise koostöö kaudu: senist üliõpilaste suvepraktikantide vahetust tuleb laiendada kõigile majanduse ja tööstuse aladele, kus nõutakse õppevaheajal välispraktikat.

4. Praktikantidevahetus ei lähenda meid mitte üksi rahvuskultuuris, vaid soodustab ka majandusliku lähenemise edu.

5. Praktikantidevahetust võiks teostada hõimubüroode koordineerival juhtimisel kõigi kutseliste koolide kaasabil; viimastel on ikka olnud tegemist oma praktikantidega — kohtade otsimisel või vähemalt registreerimisel; vastastikune vahetus, 2—3 isikut kooli kohta, seda tööd tuntavalt ei suurenda.

„Fenno-Ugria“ juhatuse esimehe A. Veidermani ettepanek:

Hõimuliikumise tuleviku kindlustamiseks on tarvilik, et kasvav noorsugu, kes jätkab vanema põlve tööd, oleks teadlik meie rahvaste ühisest ülesandest. Sel põhjusel oleme varemaltpeetud kultuurkongressidel nõudnud, et koolis ajaloo, emakeele ja maadeteaduse tundides hõimurahvastele ja -maadele enam tähelepanu juhitaks kui teistele rahvastele. Sel põhjusel korraldame ka igal sügisel hõimupäevi, retki hõimumaadesse, koolinoorsoo-vahelist kirja-vahetust, õpilastevahetust, mis mõni aasta tagasi oli Eesti ja Soome vahel eriti elav, aga on kahjuks majanduslikel põhjusil viimastel aastatel vaibunud.

Viimastel aastatel on mõningate suurrahvaste vahel korraldatud koolinoorsoole ühiseid suvikursusi. Seda nn. rahvusvahelist kasvatust peavad tunnustatud pedagoogid rahvaste lähendamistöö tähtsaks ülesandeks. Nii korraldati Prantsusmaal möödunud suvel ülalmainitud suvikursused Prantsus- ja Saksamaa vahel. Saksast läks umb. paarkümmend kõrgema klassi õpilast õpetajatega Prantsusmaale. Seal ühines nendega sama palju prantsuse õpilasi õpetajatega. Suvi veedeti ühisel internaadis, kus neil olid ühised õppetunnid. Loomulikult tuli seal ületada suuri raskusi, aga kursuste saavutised said üldise tunnustuse osaliseks.

Kas meiegi ei peaks korraldama, eriti Soome ja Eesti vahel, sääraseid ühiseid suvikursusi algkooli ülemate klasside õpilastele. Kujutlen asja järgmiselt: näit. Soomest tuleks Eestisse tuleval suvel paarkümmend õpilast õpetajatega; Eestis ühineks nendega sama arv õpilasi, nad elaksid, ütleme, ühe kuu ühisel internaadis, näit. Tartu Pedagoogiumis, neile korraldataks ühised Soomet ja Eestit käsitlevad tunnid. Õppeaineteks võiks olla: emakeel (soome ja eesti), kirjandus, loodusteadus, ajalugu, maateadus, kodanikuteadus

(majanduslik ja riiklik elu), neile korraldatakse retki maale tutvumiseks rahva eluga ja loodusega jne.

Õpilaste kulud peaksid olema võimalikult väikesed; maksulised oleksid ainult matk ja ülespidamine. Õpetajate kulud kannaks vastava maa toimkond. Töösuunitlused tuleks põhjalikult läbi kaaluda ning mõlemate maade poolt hääks kiita. Samuti peaks enne kokku säetama päevakord, söögikord jne. Saksa- ja Prantsusmaal tekitas kõige enam lahkhelisid just toiduküsimus.

Raskusi tekitab kindlasti õppekeele küsimus, sest eesti ja soome keelt ei õpita laiemalt kummaski maas. Vähemalt õpetajaiks tuleks saada säärased isikud, kes kui mitte räägivad, siis vähemalt saavad aru mõlematest keeltest. Isiklikult usun, et niisugune suvikursuste korraldamine oleks tagajärjekam kui õpilastevahetus, sest kursustel võiksime noorsugu kavakindlalt ja otstarbekohaselt kasvatada, kuigi piiratud hulgal, hõimusoopruse vaimus.

Loodan, et lugupeetud toimkondade liikmed kiidavad hääks minu ettepaneku ja juba tuleval suvel võiksime algust teha küsimusesoleva suunitlusega.

Panen ette nii siis, et: koosolek peab tarvilikuks korraldada juba tuleval suvel hõimudevahelised, ühe kuu kestvad suvikursused algkoolide ülemate klasside õpilastele. Õpilaste arv oleks 40 (20 kummastki maast) ja säärased kursused oleksid kordamööda Eestis ja Soomes. Kursuste täielikuma kava korraldaks ja suunitleks iga maa oma maale. Mõlemate maade toimkonnad peaksid enne selle kava hääks kiitma.

Ungarit ei saa suvikursuste korraldamisel arvesse võtta liig pika vahe-
maa pärast.

KROONIKA.

Seitsmendad Soome-
Eesti üliõpilaspäevad
peeti 27. IX — 2. X 33. Helsingis ja
Turus. Need päevad oma pidustuste
ja koosolekutega kujunesid kõi-
giti meeoleolurikasteks pidupäevadeks.
Peale Helsingi oli külalistel võima-
lus tutvuda veel Turu ülikooli linnaga
ja sealse üliõpilaseluga. Helsingis
olid üliõpilased kutsutud külalistena
Soome Vabariigi Presidendi juurde.

Järgmises „E. H.“ nr:s avaneb ehk
võimalus peatuda pikemalt üliõpilas-
päevadel käsitletud küsimuste juures.

Eesti-Soome-Ungari
Liidu kõnehommik.

Pühapäeval, 1. oktoobril korraldas
ESU-Liit Tallinnas Seltskondlikus
majas kõnehommiku, kus kõneles
prof. Julius Mark, teemil: „Soome-
ugri keelte sugulusest“.

Hõimupäevade aktuse kava.

21. ja 22. okt. pühitsevad kõik Eesti koolid traditsionaalseid hõimupäevi.
Nende päevade aktuse kava võiks kujuneda järgmiseks:

Hõimupäeva aktuse kava algkooelele.

1. Koolijuhataja avasõnad. 2. Koorilaul. 3. Deklamatsioon õpilasilt
(näit. S. Petöfi „Üles madjar“ jne.). 4. Kõne mõnelt õpetajalt (Muljed Soome
reisidest, isiklikest kokkupuuteist soomlastega jne.). 5. Lõpuks ühislaul
Soome-Eesti hümn: „Oi, maamme Suomi“.

Hõimupäeva aktuse kava keskkooelele.

1. Mõni hõimulaul koorile. 2. „Fenno-Ugria“ tervitus (käesolevast
hõimunumbrist). 3. Mõni soomesisuline luuletis. 4. Ettekanne emakeele
õpetajalt. 5. Soome hümn ja Ungari hümn. 6. Deklamatsioon. 7. Kooli-
juhataja lõppsõnad. 8. Eesti hümn.

ERK

ÜLD-, MAJANDUS- JA KULTUURPOLIITILINE AJAKIRI.

Vastutav ja peatoimetaja mag. geogr. *Edg. Kant*. Toimetuse liikmed: loodusteadlane *H. Kauri*, õigusteadlane *V. Nõges*, mag. rer. oec. *Ed. Poom* (Berliin), õigusteadlane *Ed. Sahkenberg*, majandusteadlane *Leo Sepp*, riigiteadlane-toimetaja *H. Tammer* (Genève).

Väljaandja: *Eesti Rahvuslaste Klubi*.

Kaastööd on lubanud: eradotsent mag. phil. *J. Aavik*, mag. zool. *J. Aul* majandusteadlane *T. Enders*, majandusteadlane *H. Evert*, majandusteadlane *E. Grepp*, riigikohtunik *T. Grünthal*, riigikohtunik *A. Hellat*, helilooja *Miina Hermann*, mag. phil. *R. Indreko*, majandusteadlane *J. Jaanusson*, ajakirjanik-toimetaja *E. Jalak*, mag. jur. *N. Kaasik*, õigusteadlane-adv. *F. Karlson*, loodusteadlane *H. Kauri*, põllumajandusteadlane *P. Kind*, dir. *K. Kornel*, eradotsent dr. ès sc. *J. Kranig*, major *K. Krikmann*, Ülikooli rektor prof. *J. Kõpp*, majandusteadlane *J. Kütt*, ajakirjanik-peatoimetaja *Ed. Laaman*, koolinõunik *J. Lang*, dr. jur. *L. Leesment*, arstiteadlane dr. *S. Lind*, eradotsent dr. phil. *O. Loorits*, vitéz *B. Losonczy* (Ungarist), maadeteadlane *J. Maide*, kasvatus-teadlane mag. phil. *M. Meiusi*, riigiteadlane *Georg Meri* (Berliin), professor *H. Moora*, loodusteadlane *A. Määr*, ajakirjanik-toimetaja *M. Nurk*, dir. *R. Olbrei*, mag. geol. *K. Orviku* (Stockholm), kunstiajaloolane *R. Paris*, majandusteadlane-ajakirjanik *A. Pealu*, õigusteadlane adv. *A. Peet*, mag. phil. *A. Perandi*, kirjanik *E. Peterson*, õigusteadlane adv. *K. Peterson*, reserv-admiral *J. Pitka*, õigusteadlane *H. Pullerits*, haridusinstruktor *G. Puu*, koolidirektor *J. Roos*, mag. phil. *G. Ränk*, õigusteadlane-sündik *K. Selter*, dotsent dr. phil. *H. Sepp*, õigusteadlane adv. *A. Susi*, kirjanik *A. H. Tammsaare*, keeleteadlane *F. Toomus*, kindralmajor *A. Tõnisson*, Ülikooli prorektor prof. *J. Uluots*, kunstiajaloolane *Alfr. Vaga*, õpetaja *A. Vaigla* (Helsinki), dotsent dr. phil. *J. Vasar*, *J. Viigant*, major *P. Villemi*, peatoimetaja *Y. Vuorjoki* (Soomest) j. t.

Ajakiri „ERK“ käsitleb poliitilisi, sotsiaalseid, majanduslikke ja kultuurilisi küsimusi rahvuslikult platvormilt.

„ERK“ ilmub 10 korda aastas. Tellimishind aastas Kr. 2.—, poolaastas Kr. 1.20, üksiknumbrid à 25 senti. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised riigis. Toimetuse aadress on TARTU, MAARJAMÕISA 48—1. Talituse aadress: TARTU, POSTKAST 140.